

Awareness of Dental Specialists and General Dentists about Hepatitis B in Sari, Iran 2018

Atena Shiva¹,
Somaye Soltanalipour²,
Mohammad Reza Haghshenas³,
Jamshid Yazdani Cherati⁴,
Parastoo Namdar⁵

¹ Associate Professor, Department of Oral and Maxillofacial Pathology, Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

² Dentistry Student, Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

³ Associate Professor, Department of Microbiology, Molecular and Cell Biology Research Center, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

⁴ Professor, Department of Biostatistics, Faculty of Health, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

⁵ Assistant Professor, Department of Orthodontics, Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

(Received May 28, 2019 ; Accepted March 30, 2021)

Abstract

Background and purpose: Hepatitis B is one of the most common viral infectious diseases of the liver, which is of particular importance due to the possibility of chronic conditions and high risk of transmission, especially during dental treatments. The best way to combat is preventing the infection. The present study was conducted to determine the level of awareness of general dentists and dental specialists in Sari about hepatitis B.

Materials and methods: In a descriptive-analytical study, 142 general dentists and dental specialists were included using census sampling in Sari, Iran 2018. The participants completed a questionnaire designed by Alavian et al. 2011. SPSS V24 was used for data analysis.

Results: The subjects were 88 (62.9%) males and 54 (38.1%) females. Findings showed that 50% of dentists had a good level of awareness, 44.37% had a moderate level of awareness and 5.63% had a low level of awareness about hepatitis B. Overall, the level of awareness was found to have no significant association with gender ($P=0.58$), being a general dentist or dental specialist ($P=0.66$), participating in infection control courses ($P=0.50$), and age ($P=0.06$).

Conclusion: In this study, dentists were found to have an appropriate level of awareness about hepatitis B, but, there is still a need for retraining courses.

Keywords: awareness level, Hepatitis B, dental specialist, general dentist

J Mazandaran Univ Med Sci 2021; 31 (196): 162-167 (Persian).

* Corresponding Author: Parastoo Namdar - Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran (E-mail: dds.pnamdar@gmail.com)

بررسی سطح آگاهی دندانپزشکان متخصص و عمومی شهر ساری در مورد هپاتیت B در سال ۱۳۹۷

آتنا شیوا^۱سمیه سلطانهلی پور^۲محمد رضا حق شناس^۳جمشید یزدانی چراتی^۴پرستو نامدار^۵

چکیده

سابقه و هدف: هپاتیت B یکی از شایع‌ترین بیماری‌های عفونی و ویروسی اولیه کبد است که به جهت امکان ایجاد وضعیت مزمن و نیز خطر بالای انتقال خصوصاً حین درمان‌های دندانپزشکی، اهمیت ویژه‌ای دارد و بهترین روش مبارزه با آن نیز پیشگیری از ابتلا می‌باشد. از این رو مطالعه حاضر با هدف تعیین میزان سطح آگاهی دندانپزشکان متخصص و عمومی شهر ساری در مورد هپاتیت B، در سال ۱۳۹۷، انجام پذیرفت.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی تحلیلی، ۱۴۲ نفر از دندانپزشکان عمومی و متخصص شهر ساری به صورت سرشماری وارد مطالعه شدند و پرسشنامه استاندارد مربوط به مطالعه را تکمیل نمودند. داده‌های مربوطه پس از بازبینی وارد نرم‌افزار Excel و سپس توسط نرم‌افزار SPSS ۲۴ بازخوانی گردید و سطح معنی‌داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: تعداد شرکت‌کنندگان مرد ۸۸ نفر (۶۲/۹ درصد) و زن ۵۴ نفر (۳۸/۱ درصد) بودند که یافته‌های مطالعه مویید این مطلب بود که ۵۰ درصد از دندانپزشکان آگاهی متوسط، ۴۴/۳۷ درصد آگاهی خوب و ۵/۶۳ درصد آگاهی ضعیف داشتند. همچنین، سطح آگاهی با جنسیت ($P=0/58$)، متخصص یا عمومی بودن ($P=0/66$)، گذراندن کارگاه کنترل عفونت ($P=0/50$) و سن ($P=0/06$) ارتباط معنی‌داری نداشتند ($P<0/05$).

استنتاج: براساس نتایج این مطالعه، با وجود مناسب بودن سطح آگاهی دندانپزشکان عمومی و متخصص همچنان نیاز به برگزاری بازآموزی و ارسال جزوات آموزشی مرتبط وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: سطح آگاهی، هپاتیت B، دندانپزشکان عمومی و متخصص

مقدمه

بیماری مزمن متفاوت می‌باشد. معمولاً موارد حاد عفونت با هپاتیت B، سیر خود محدود شونده دارند. انواع مزمن نیز از یک عفونت بدون علامت تا هپاتیت مزمن علامت‌دار، سیروز و سرطان کبد و نهایتاً مرگ متغیر

هپاتیت B یکی از شایع‌ترین بیماری‌های عفونی و مهم‌ترین عامل بیماری‌های کبدی در سرتاسر دنیا به شمار می‌رود که هر ساله بیش از پنج میلیون نفر را درگیر می‌کند (۱). سیر این بیمار از یک عفونت حاد تا یک

E-mail: dds.pnamdar@gmail.com

مؤلف مسئول: پرستو نامدار - ساری: دانشگاه علوم پزشکی مازندران، دانشکده دندانپزشکی، بخش ارتودنسی

۱. دانشیار، گروه پاتولوژی دهان و دندان، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۲. دانشجوی دندانپزشکی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۳. دانشیار، گروه میکروبیولوژی، مرکز تحقیقات سلولی و مولکولی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۴. استاد، گروه آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۵. استادیار، گروه ارتودنسی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۲/۱۸ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۸/۲/۲۴ تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۱/۱۰

می‌باشند (۲). هیپاتیت B رایج‌ترین بیماری شغلی در پرسنل بهداشتی - درمانی است (۳).

دندانپزشکان در معرض تماس با خون و ترشحات دهان می‌باشند و بدین سبب به شدت در معرض خطر ابتلا به عفونت، به ویژه هیپاتیت B هستند، لذا میزان آگاهی دندانپزشکان در مواجهه با بیماران آلوده به هیپاتیت B نقش بسیار مهمی در سلامت جامعه دارد (۴). این مطالعه با هدف تعیین میزان سطح آگاهی دندانپزشکان عمومی و متخصص از هیپاتیت B در سال ۱۳۹۷ در شهر ساری انجام پذیرفت، تا بتوان براساس نتایج آن، برنامه‌ریزی دقیق آموزشی برای تقویت و بروزرسانی اطلاعات دندانپزشکان از طریق جلسات بازآموزی و بروشورهای آموزشی ارایه نمود.

مواد و روش‌ها

این مطالعه توصیفی تحلیلی، برای تعیین سطح آگاهی دندانپزشکان شاغل در شهر ساری، در سال ۱۳۹۷ با کد اخلاق مصوب IR.MAZUMS.REC.1397.2849 انجام شد. افراد مورد مطالعه ۱۹۰ دندانپزشک متخصص و عمومی بودند که در زمان گردآوری داده‌ها در شهر ساری در سال ۱۳۹۷ دارای مطب بودند و به صورت سرشماری وارد مطالعه گردیدند. پس از تدارک و توزیع پرسشنامه، ۴۸ نفر به علت عدم تکمیل پرسشنامه از مطالعه خارج شدند و نهایتاً ۱۴۲ پرسشنامه تکمیل شده گردآوری گردید. در این مطالعه از پرسشنامه طرح تحقیقاتی دکتر علویان و همکاران که پیرامون بررسی میزان آگاهی دندانپزشکان در مورد هیپاتیت طراحی شده بود، استفاده گردید که روایی و پایایی این پرسشنامه در همان طرح مذکور تایید شده است (۵). پرسشنامه شامل ۳ بخش بود. اولین بخش مربوط به اطلاعات دموگرافیک شرکت کنندگان نظیر سن و جنسیت و همچنین سال فارغ‌التحصیلی و شرکت در کارگاه‌های کنترل عفونت، بخش دوم شامل ۱۴ سوال در مورد آگاهی از ویروس هیپاتیت به صورت ۱۴ سوال بله/خیر و بخش سوم شامل یک سوال چهار گزینه‌ای برای این که شرکت کننده،

دانش خود را در مورد روش‌های استاندارد پیشگیری جهانی ارزیابی کند، می‌باشد. در آنالیز داده‌ها اگر نمره آگاهی پاسخ دهندگان کم‌تر از ۵۰ درصد بود میزان آگاهی آن‌ها ضعیف، اگر بین ۵۰-۷۰ درصد بود میزان آگاهی آن‌ها متوسط و اگر بالاتر از ۷۰ درصد بود میزان آگاهی افراد خوب در نظر گرفته شد. داده‌های مربوط به پرسشنامه پس از بازبینی وارد نرم‌افزار Excel و بعد از آنالیز توسط نرم‌افزار SPSS ۲۴ بازخوانی شد. در ابتدا برای حصول اطمینان از نرمال بودن توزیع داده‌ها، از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده گردید.

برای مقایسه میانگین متغیرهای کمی در دو گروه نرمال از آزمون‌های پارامتری نظیر تی مستقل و جهت بررسی ارتباط بین متغیر کمی نرمال از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. برای متغیرهای غیرنرمال از آزمون‌های نا پارامتری معادل هر کدام استفاده گردید و تمامی آزمون‌ها در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴، انجام گردید. مقادیر P کم‌تر از ۰/۰۵ معنی‌دار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها و بحث

تعداد شرکت کنندگان مرد ۸۸ نفر (۶۲/۹ درصد) و زن ۵۴ نفر (۳۸/۱ درصد) با میانگین سنی $(38 \pm 7/74)$ سال بودند. از نظر میزان تحصیلات، ۳۸ نفر متخصص و ۱۰۴ نفر، دندانپزشک عمومی بودند. میانگین کل نمره آگاهی افراد شرکت کننده ۶۸/۹۶ درصد یعنی در حد متوسط بود که کم‌ترین میزان آن ۲۶/۶۷ و بیش‌ترین ۱۰۰ درصد گزارش گردید. میانگین نمره آگاهی خانم‌ها ۶۹/۵ و میانگین نمره آگاهی آقایان ۶۸/۶۳ بود، هر چند میزان آگاهی در خانم‌ها کمی بیش‌تر بود ولی این تفاوت از لحاظ آماری معنی‌دار نبود ($P=0/58$). میانگین نمره آگاهی شرکت کنندگان زیر ۴۰ سال ۶۷/۵۶ و بالای ۴۰ سال ۷۲ تعیین گردید که تفاوت از لحاظ آماری معنادار نبود. نمره آگاهی دندانپزشکان عمومی ۶۹/۱۰، با نمره آگاهی متخصصین ۶۸/۵۹، فاقد تفاوت معنادار بود ($P=0/66$). همچنین مطابق با جدول شماره ۱،

نتایج مطالعه Gonzales و همکاران مشابه بود که ارتباط معنی داری بین افزایش سن و تجربه دندانپزشکان با میزان آگاهی در مورد هیپاتیت B مشاهده نشد (۹). همان طور که جدول شماره ۲ نشان می دهد، در مطالعه حاضر، آگاهی دندانپزشکان عمومی و تخصصی با یکدیگر تفاوت معنی داری نداشته است ($P=0/66$) و این در حالی است که در مطالعه عباسی و همکاران میزان آگاهی با مقطع تحصیلی ارتباط معنادار داشت و میزان آگاهی در مقطع عمومی کم تر از مقطع تخصصی بود (۱۰).

جدول شماره ۲: نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن سطح آگاهی در سطوح متغیرهای کیفی

متغیر	زیر گروه	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
جنسیت	زن	۰/۰۰۷	غیر نرمال
	مرد	۰/۰۰۱	غیر نرمال
سطح تحصیلات	عمومی	۰/۰۰۱	غیر نرمال
	متخصص	۰/۰۰۱	غیر نرمال
جلسات باآموزی	خیر	۰/۰۰۱	غیر نرمال
	بله	۰/۰۰۱	غیر نرمال
سن	کمتر مساوی ۴۰ سال	۰/۰۰۸	غیر نرمال
	بیشتر از ۴۰ سال	۰/۰۰۱	غیر نرمال

در مطالعه مرادی گل رخی و همکاران، در سال ۱۳۹۱، که به منظور بررسی میزان آگاهی دانشجویان در زمینه بیماری هیپاتیت B در مازندران انجام گردید، نتایج آگاهی دانشجویان دندانپزشکی مازندران را در حد خوب نشان داد به طوری که ۹۰ درصد دانشجویان به درستی و پیروا را عامل هیپاتیت بیان کردند و تنها ۱۰ درصد آن ها اطلاعات دقیقی در این زمینه نداشتند. همچنین میزان آگاهی قشر دانشجو، از کارکنان خدمات بهداشتی بیش تر و از دندانپزشکانی که درس خود را به اتمام رسانده و مطب داشتند، کمتر بود که مویده این مطلب بود که میزان آگاهی از هیپاتیت با میزان تحصیلات ارتباط مثبت داشته است (۱۱). حبیبی و همکاران در مشهد میزان آگاهی کارکنان دانشکده دندانپزشکی مشهد را مورد بررسی قرار دادند و مشاهده کردند میزان آگاهی با افزایش تحصیلات افزایش می یابد، ولی بر خلاف دو مطالعه قبل، مطالعه حاضر بین دندانپزشکان عمومی و متخصص تفاوت معنی داری از نظر آماری مشاهده نگردید ($P=0/66$) (۱۲).

از میان شرکت کنندگان ۸۷ نفر با نمره آگاهی ۶۹/۹۶، سابقه شرکت در کارگاه های کنترل عفونت را داشتند و ۵۵ نفر باقیمانده با نمره آگاهی ۶۷/۳۹ در این کارگاه ها شرکت نکرده بودند که بدین ترتیب تفاوت آماری معنی داری مشاهده نگردید ($P=0/50$).

جدول شماره ۱: حداقل، حداکثر، میانگین میزان سطح آگاهی در سطوح متغیرهای کیفی

متغیر	Knowledge		
	حداکثر	حداقل	میانگین
جنسیت	۴۰	۶۷/۸۶	۱۱/۹۸
مرد	۶۷/۲۶	۱۰۰	۶۸/۶۳
سطح تحصیلات	۶۷/۲۶	۱۰۰	۱۳/۰۷
متخصص	۶۷/۴۶	۳۳/۹۳	۱۱/۵۸
جلسات باآموزی	۶۷/۲۶	۳۳/۹۳	۶۷/۳۹
عدم شرکت	۶۷/۴۶	۱۰۰	۱۱/۸۱
شرکت	۶۷/۲۶	۳۳/۹۳	۱۲/۸۲
سن	۴۰ <=	۶۷/۴۶	۱۱/۸۵
۴۰ >	۶۷/۴۶	۱۰۰	

در مجموع براساس یافته های مطالعه، ۵۰ درصد از دندانپزشکان آگاهی متوسط، ۴۴/۳۷ درصد آگاهی خوب و ۵/۶۳ درصد آگاهی ضعیف داشتند.

دندانپزشکان از جمله افرادی هستند که با ابزار، خون و مایعات، سطوح آلوده و بیماران مبتلا به هیپاتیت در تماس هستند و آگاهی از بیماری و خصوصا راه های پیشگیری از آن حائز اهمیت می باشد، زیرا اغلب موارد ناقلین هیپاتیت B علایم خاصی از خود نشان نمی دهند که خطر انتقال این بیماری را چند برابر می کند (۶).

ریبعی و عسگریان در مطالعه ای که به بررسی میزان آگاهی دندانپزشکان از هیپاتیت B پرداختند، مشاهده کردند، ۶۷ درصد آن ها آگاهی ضعیف و تنها ۵ درصد آگاهی خوب داشتند. زنان به طور معنی داری آگاهی بالاتری از مردان داشتند، در حالی که در مطالعه حاضر آگاهی دندانپزشکان در شهر ساری در حد متوسط گزارش گردید، اگر چه میزان آگاهی زنان کمی بالاتر از مردان بود، ولی این تفاوت از لحاظ آماری معنی دار نبود (۸،۷). بر خلاف تصور عمومی مبنی بر آن که افزایش سن و تجربه سبب آگاهی بیش تر از خطر عفونت می شود، اما نتایج مطالعه حاضر نشان داد که سن و تجربه دندانپزشکان رابطه معنی داری با نمره آگاهی آن ها ندارد. این یافته با

به نتایج به دست آمده از این مطالعه مبنی بر آگاهی متوسط دندانپزشکان شهر ساری پیشنهاد می‌گردد با ارسال بروشورهای آموزشی و برگزاری برنامه‌های آموزشی مداوم جهت آشنا کردن بیش‌تر، با عوارض، راه‌های انتقال، پیشگیری و در عین حال ایجاد انگیزه قوی جهت رعایت کردن پروتکل‌ها در دندانپزشکی ضروری است تا به ارتقا دانش دندانپزشکان در این زمینه کمک کرد.

سپاسگزاری

در پایان بدین وسیله از دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران، جهت همکاری‌های لازم تشکر و قدرانی می‌گردد.

از محدودیت‌های مطالعه می‌توان به عدم همکاری عده‌ای از دندانپزشکان در تکمیل پرسشنامه و تقاضای برای به تعویق انداختن زمان جمع‌آوری و موقوف کردن آن به زمانی دیگر، عدم آمادگی علمی یا تمرکز کافی در زمان حضور در مطب و نیز وابسته بودن نتایج مطالعه به حافظه و صداقت شرکت‌کنندگان تکمیل‌کننده پرسشنامه اشاره کرد. هر چند سعی گردید از پرسشنامه با تعداد سوال کم‌تر استفاده شود تا انگیزه شرکت‌کنندگان در پاسخ‌دهی به سوالات افزایش یابد.

نتایج این مطالعه نشان داد دندانپزشکان شهر ساری از آگاهی متوسطی در زمینه بیماری هیپاتیت B برخوردارند و از سوی دیگر میزان این آگاهی ارتباطی با جنسیت، سطح تحصیلات و سابقه کاری نداشته است. لذا با توجه

References

1. Shah DK, Jha RK, Ansari S, Sah P, Dhungana GP, Basnet S. Knowledge and awareness regarding hepatitis B among preclinical medical and dental students of Chitwan Medical College Nepal: a questionnaire-based study. *Int J Med Sci Public Health* 2016; 5(11): 1-6.
2. Gayathri MM. Knowledge, Awareness and Attitude among dental students about hepatitis B infection. *Int. J Pharm Sci Res* 2016; 8(3): 168-170.
3. Kannan B, Sivakumar P, Ganapathy D. Awareness among dental students about hepatitis B infection--A review. *Drug Invent Today* 2020; 13(3): 434-436.
4. Rostamzadeh M, Afkhamzadeh A, Afrooz S, Mohamadi K, Rasouli MA. Dentists' knowledge, attitudes and practices regarding Hepatitis B and C and HIV/AIDS in Sanandaj, Iran. *BMC Oral Health* 2018; 18(1): 220.
5. Alavian SM, Mahboobi N, Mahboobi N, Savadrudbari MM, Soleimanzade Azar P, Daneshvar S. Iranian dental students' knowledge of hepatitis B virus infection and its control practices. *J Dent Educ* 2011; 75(12): 1627-1634.
6. Karimi-Sari H, Bayatpoor ME, Khotbesara MA, Ebrahimi MS, Sattari Z, Sattari P, et al. Knowledge, attitude, and practice of Iranian health sciences students regarding hepatitis B and C virus infections: A national survey. *Am J Infect Control* 2017; 45(11): e135-141.
7. Rabiee M, Kazennezhad E. Knowledge and Attitude of general dentists regarding HIV and Hepatitis Infections in Rasht. *RME* 2012; 4(1): 58-67.
8. Askarian M, Mirraei K, Etminan M, Araujo MWJ. Knowledge, attitude and practice towards droplet and airborne isolation precautions among dental health care professionals in Shiraz, Iran. *J Public Health Dent* 2005; 65(1): 43-47.
9. Gonzales R, Glik D, Prelep M, Bourque L, Yuen J, Ang A, et al. Risk perceptions and

- behavioral intentions for Hepatitis B: how do young adults fare? *Health Educ Res* 2006; 21(5): 654-661.
10. Abbasi F, Jalayer-Naderi N, Baseri S. A survey of knowledge and attitude in the final year students of dental schools in Tehran regarding hepatitis B infection control and its related risk factors. *Journal of Medical Council of Iran* 2013; 34(2): 113-118 (Persian).
 11. Moradi Golrokhi M, Haghshenas MR. Evaluation of the Awareness about Hepatitis B among Dental Students of Mazandaran University of Medical Sciences in 2012-2013. *Tabari Biomed Stu Res J* 2015; 1(1): 45-51 (Persian).
 12. Habibi A, Delavariyan Z, Hesari Z. Evaluation of the rate of knowledge of health care workers toward hepatitis B at Mashhad Dental School in Autumn 2003. *Journal of Dentistry Mashhad Univ Med Sci* 2005; 29: 35-44 (Persian).